Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 10ης Φεβρουαρίου 2022*

«Προδικαστική παραπομπή – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Απόσπαση εργαζομένων – Οδηγία 96/71/ΕΚ – Άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄ – Συνθήκες εργασίας και απασχολήσεως – Αμοιβή – Άρθρο 5 – Κυρώσεις – Χρόνος παραγραφής – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 41 – Δικαίωμα χρηστής διοικήσεως – Άρθρο 47 – Αποτελεσματική δικαστική προστασία»

Στην υπόθεση C-219/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Landesverwaltungsgericht Steiermark (περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο του ομόσπονδου κράτους της Στυρίας, Αυστρία) με απόφαση της 12ης Μαΐου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 26 Μαΐου 2020, στο πλαίσιο της δίκης

LM

κατά

Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld,

παρισταμένης της:

Österreichische Gesundheitskasse,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen (εισηγητή), Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, N. Jääskinen και M. Safjan, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Bobek

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η LM, εκπροσωπούμενη από την P. Cernochova, Rechtsanwältin,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

– η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Posch καθώς και τις J. Schmoll και C. Leeb,

– η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. Jacobs, M. Van Regemorter και C. Pochet,

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους B.-R. Killmann και P. J. O. Van Nuffel,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 41, παράγραφος 1, και του άρθρου 47, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), καθώς και του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του LM και της Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (διοικητικής αρχής της περιφέρειας Hartberg-Fürstenfeld, Αυστρία), με αντικείμενο το πρόστιμο που του επέβαλε η εν λόγω διοικητική αρχή, λόγω μη τηρήσεως των υποχρεώσεων που προβλέπει το αυστριακό δίκαιο όσον αφορά την αμοιβή των αποσπασμένων εργαζομένων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 96/71/ΕΕ

3 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών (ΕΕ 1997, L 18, σ. 1), προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε, ανεξάρτητα από το δίκαιο που διέπει τη σχέση εργασίας, οι επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 παράγραφος 1 να εγγυώνται στους εργαζόμενους που είναι αποσπασμένοι στο έδαφός τους τους όρους εργασίας και απασχόλησης σχετικά με τα θέματα που αναφέρονται κατωτέρω, οι οποίοι, στο κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου εκτελείται η εργασία, καθορίζονται από:

– νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις

ή/και

– συλλογικές συμβάσεις ή διαιτητικές αποφάσεις οι οποίες έχουν αναγορευθεί σε κανόνες γενικής εφαρμογής κατά την έννοια της παραγράφου 8, εφόσον αφορούν τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο παράρτημα:

[…]

γ) ελάχιστα όρια μισθού, συμπεριλαμβανομένων των αποζημιώσεων υπερωριακής εργασίας· το παρόν σημείο δεν εφαρμόζεται στα συμπληρωματικά επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα·

[…]

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η έννοια των ελάχιστων ορίων μισθού που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο στοιχείο γ) ορίζεται από τη νομοθεσία και/ή την εθνική πρακτική του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει αποσπασθεί ο εργαζόμενος.»

4 Το άρθρο 5 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα σε περίπτωση μη τήρησης της παρούσας οδηγίας.

[…]»

Η οδηγία 2014/67/ΕΕ

5 Το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/67/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για την εφαρμογή της οδηγίας 96/71 και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2012 σχετικά με τη διοικητική συνεργασία μέσω του Συστήματος Πληροφόρησης για την εσωτερική αγορά («κανονισμός IMI») (ΕΕ 2014, L 159, σ. 11), ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν μόνον διοικητικές απαιτήσεις και μέτρα ελέγχου που είναι αναγκαία προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτελεσματική παρακολούθηση της συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις που ορίζονται στην παρούσα οδηγία και στην οδηγία [96/71], υπό τον όρο ότι είναι δικαιολογημένα και αναλογικά σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ένωσης.

Για τους σκοπούς αυτούς, τα κράτη μέλη μπορούν συγκεκριμένα να επιβάλλουν τα ακόλουθα μέτρα:

[…]

β) υποχρέωση να τηρούνται ή να καθίστανται διαθέσιμα […] δελτία μισθοδοσίας, δελτία χρόνου παρουσίας όπου αναγράφονται η έναρξη, η λήξη και η διάρκεια του ημερήσιου χρόνου εργασίας, αποδεικτικά καταβολής των μισθών ή αντίγραφα ισοδύναμων εγγράφων·

γ) υποχρέωση αποστολής των εγγράφων που αναφέρονται στο στοιχείο β), μετά την περίοδο της απόσπασης, κατόπιν αίτησης των αρχών του κράτους μέλους υποδοχής, εντός εύλογης προθεσμίας·

[…]».

Το αυστριακό δίκαιο

6 Το άρθρο 7i, παράγραφοι 5 και 7, του Arbeitsvertragsrechts-Anpassungsgesetz (νόμου για την προσαρμογή της νομοθεσίας περί συμβάσεων εργασίας, BGBl., 459/1993), ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης (στο εξής: AVRAG), προβλέπει τα εξής:

«5. Όποιος ως εργοδότης απασχολεί ή έχει απασχολήσει μισθωτό, χωρίς να του έχει καταβάλει τουλάχιστον την αμοιβή που δικαιούται βάσει νόμου, κανονιστικής αποφάσεως ή συλλογικής συμβάσεως, τηρουμένων των σχετικών κριτηρίων κατατάξεως, με εξαίρεση τα παρατιθέμενα στο άρθρο 49, παράγραφος 3, του αυστριακού ομοσπονδιακού νόμου περί του γενικού συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων στοιχεία αμοιβής, διαπράττει διοικητική παράβαση και τιμωρείται από την περιφερειακή διοικητική αρχή με πρόστιμο. Στην περίπτωση καταβολής αποδοχών υπολειπόμενων των νομίμων ορίων η οποία εκτείνεται σε πλείονες περιόδους μισθοδοσίας κατά τρόπο επαναλαμβανόμενο υφίσταται μία και μόνον διοικητική παράβαση. […] Όταν η καταβολή αποδοχών που υπολείπονται των νομίμων ορίων αφορά κατ' ανώτατον όριο τρεις εργαζομένους, το πρόστιμο ανέρχεται για κάθε εργαζόμενο σε 1 000 ευρώ έως 10 000 ευρώ, σε περίπτωση δε υποτροπής από 2 000 ευρώ έως 20 000 ευρώ, ενώ αν πρόκειται για πλέον των τριών εργαζομένων το πρόστιμο ανέρχεται από 2 000 ευρώ έως 20 000 ευρώ για κάθε εργαζόμενο, σε περίπτωση δε υποτροπής από 4 000 ευρώ έως 50 000 ευρώ.

[…]

7. Ο χρόνος παραγραφής της διώξεως (άρθρο 31, παράγραφος 1, του νόμου για τις διοικητικές κυρώσεις) ανέρχεται σε τρία έτη, αφότου κατέστη απαιτητή η αμοιβή. Στην περίπτωση καταβολής αποδοχών υπολειπόμενων των νομίμων ορίων η οποία εκτείνεται σε πλείονες περιόδους μισθοδοσίας κατά τρόπο επαναλαμβανόμενο, ο χρόνος παραγραφής της διώξεως κατά την έννοια της πρώτης περιόδου της διατάξεως αρχίζει, αφότου κατέστη απαιτητή η αμοιβή για την τελευταία περίοδο καταβολής του υπολειπόμενου των νομίμων ορίων μισθού. Ο χρόνος παραγραφής της διώξεως (άρθρο 31, παράγραφος 1, του νόμου για τις διοικητικές κυρώσεις) είναι στις περιπτώσεις αυτές πέντε έτη. Όσον αφορά ειδικές απολαβές, οι χρόνοι παραγραφής αρχίζουν να τρέχουν κατά τις δύο πρώτες περιόδους της διατάξεως από το τέλος του αντίστοιχου ημερολογιακού έτους (άρθρο 5, τρίτη περίοδος).»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

7 Η GVAS s. r. o., εταιρία με έδρα τη Σλοβακία, απέσπασε πλείονες εργαζομένους στην Αυστρία.

8 Κατόπιν των όσων διαπιστώθηκαν στο πλαίσιο ελέγχου διενεργηθέντος στις 19 Ιουνίου 2016, η διοικητική αρχή της περιφέρειας Hartberg-Fürstenfeld επέβαλε πρόστιμο ύψους 6 600 ευρώ στον LM, υπό την ιδιότητά του ως εκπροσώπου της GVAS, βάσει του άρθρου 7i, παράγραφος 5, του AVRAG, λόγω μη τηρήσεως, έναντι τεσσάρων αποσπασμένων εργαζομένων, υποχρεώσεων σχετικά με τις αποδοχές.

9 Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στον LM στις 20 Φεβρουαρίου 2020.

10 Ο LM άσκησε προσφυγή κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Landesverwaltungsgericht Steiermark (περιφερειακού διοικητικού πρωτοδικείου του ομόσπονδου κράτους της Στυρίας, Αυστρία).

11 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι έχει αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης του άρθρου 7i, παράγραφος 7, του AVRAG, το οποίο προβλέπει πενταετή παραγραφή για την παράβαση που προσάπτεται στον LM δυνάμει του άρθρου 7i, παράγραφος 5, του AVRAG. Θεωρεί ότι η προθεσμία αυτή είναι ιδιαιτέρως μακρά όταν πρόκειται για παράβαση ήσσονος σημασίας του διοικητικού ποινικού δικαίου διαπραχθείσα εξ αμελείας και ότι δεν είναι βέβαιο ότι ένα πρόσωπο μπορεί να αμυνθεί προσηκόντως, ιδίως όταν η υπεράσπιση αυτή λαμβάνει χώρα σχεδόν πέντε έτη μετά την τέλεση των πράξεων οι οποίες του καταλογίζονται.

12 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landesverwaltungsgericht Steiermark (περιφερειακό διοικητικό πρωτοδικείο του ομόσπονδου κράτους της Στυρίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει το άρθρο 6 της [ΕΣΔΑ], το άρθρο 41, παράγραφος 1, και το άρθρο 47, παράγραφος 2, του [Χάρτη] να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντίκεινται σε εθνικό κανόνα ο οποίος προβλέπει υποχρεωτικώς την πενταετία ως χρόνο παραγραφής για διοικητικές παραβάσεις διαπραχθείσες εξ αμελείας στο πλαίσιο διοικητικής δίκης ποινικού χαρακτήρα;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου και επί του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

13 Η Αυστριακή και η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της ερμηνείας του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ.

14 Συναφώς, κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, να αποφαίνεται επί της ερμηνείας διατάξεων του διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν τα κράτη μέλη εκτός του πλαισίου του δικαίου της Ένωσης (διάταξη της 6ης Νοεμβρίου 2019, EOS Matrix, C-234/19, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:986, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

15 Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να απαντήσει στο υποβληθέν ερώτημα καθόσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, ενώ το Δικαστήριο είναι, αντιθέτως, αρμόδιο να ερμηνεύσει το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, το οποίο αντιστοιχεί, όπως διευκρινίζεται στις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΕΕ 2007, C 303, σ. 17), στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ (πρβλ. απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2021, Consob, C-481/19, EU:C:2021:84, σκέψη 37).

16 Περαιτέρω, η Αυστριακή Κυβέρνηση αμφισβητεί το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

17 Η κυβέρνηση αυτή φρονεί ότι η εν λόγω αίτηση δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 94 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

18 Υποστηρίζει, αφενός, ότι η αιτιολογία του ερωτήματος είναι συνοπτική και αφορά κατ' ουσίαν την αναλογικότητα των ποινών, ενώ το υποβληθέν ερώτημα αφορά τον χρόνο παραγραφής που προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση.

19 Αφετέρου, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν εκθέτει με ποιον τρόπο οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης των οποίων ζητείται η ερμηνεία συνδέονται με τις επίμαχες διατάξεις του εθνικού δικαίου.

20 Υπενθυμίζεται, ως προς το ζήτημα αυτό, ότι θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που υποβάλλονται από το εθνικό δικαστήριο, εντός του πραγματικού και νομικού πλαισίου το οποίο αυτό προσδιορίζει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο. Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτηση εθνικού δικαστηρίου μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το ζήτημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμη όταν το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που του είναι αναγκαία για να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα [πρβλ. απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, INPS (Επίδομα τοκετού και μητρότητας για τους κατόχους ενιαίας άδειας), C-350/20, EU:C:2021:659, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

21 Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 94, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνει έκθεση των λόγων για τους οποίους το αιτούν δικαστήριο ήχθη στην υποβολή ερωτημάτων ως προς την ερμηνεία ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, καθώς και τη σχέση που θεωρεί ότι υφίσταται μεταξύ των διατάξεων αυτών και της εφαρμοστέας στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικής νομοθεσίας.

22 Στην υπό κρίση υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο, εκθέτοντας τις αμφιβολίες του ως προς τη συμβατότητα του χρόνου παραγραφής που προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση με τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας, παραθέτει τους λόγους για τους οποίους διερωτάται ως προς την ερμηνεία ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης.

23 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο προσδιορίζει τα άρθρα 41 και 47 του Χάρτη ως διατάξεις του δικαίου της Ένωσης οι οποίες θεωρεί ότι χρήζουν ερμηνείας.

24 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη, όσον αφορά τη δράση των κρατών μελών, ορίζεται στο άρθρο του 51, παράγραφος 1, το οποίο προβλέπει ότι οι διατάξεις του Χάρτη απευθύνονται στα κράτη μέλη όταν αυτά εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης, η διάταξη δε αυτή επιβεβαιώνει την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην έννομη τάξη της Ένωσης έχουν εφαρμογή σε όλες τις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, πλην όμως όχι πέραν αυτών [απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, A. K. κ.λπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου), C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2019:982, σκέψη 78 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

25 Επιβάλλεται πάντως η διαπίστωση ότι το αιτούν δικαστήριο δεν εκθέτει τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης στην εφαρμογή των οποίων αποσκοπεί η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση.

26 Τούτου δοθέντος, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά την απόσπαση εργαζομένων και ότι ο χρόνος παραγραφής που προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη νομοθεσία αφορά παράβαση σχετική με την καταβολή αμοιβής υπολειπόμενης των νομίμων ορίων σε αποσπασμένους εργαζομένους.

27 Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά την κύρωση που επιβλήθηκε λόγω μη τηρήσεως της υποχρεώσεως σχετικά με τα κατώτατα όρια αμοιβής την οποία προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ′, της οδηγίας 96/71.

28 Συγκεκριμένα, για να εξασφαλισθεί η τήρηση του πυρήνα των υποχρεωτικών κανόνων ελάχιστης προστασίας, το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 96/71 ορίζει ότι τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε, ανεξάρτητα από το δίκαιο που διέπει τη σχέση εργασίας, στο πλαίσιο διεθνικής παροχής υπηρεσιών, οι επιχειρήσεις να εγγυώνται στους εργαζομένους οι οποίοι έχουν αποσπασθεί στο έδαφος των κρατών μελών τους όρους εργασίας και απασχολήσεως σχετικά με τα απαριθμούμενα στην ως άνω διάταξη θέματα, όπως είναι τα όρια του κατώτατου μισθού (πρβλ. απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2013, Isbir, C-522/12, EU:C:2013:711, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

29 Επιπλέον, από το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης ανέθεσε στα κράτη μέλη τη μέριμνα να καθορίζουν τις κατάλληλες κυρώσεις για τη διασφάλιση της εκπληρώσεως της υποχρεώσεως αυτής.

30 Στο πλαίσιο αυτό, από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνική ρύθμιση, η οποία προβλέπει την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση καταβολής αμοιβής υπολειπόμενης των νομίμων ορίων σε αποσπασμένους εργαζομένους και ορίζει τον χρόνο παραγραφής που ισχύει για την παράβαση αυτή, συνιστά εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη. Επομένως, σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 24 της παρούσας αποφάσεως, τα στοιχεία αυτά αρκούν για να αποδειχθεί η ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ του Χάρτη, στον οποίο παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο, και της εν λόγω εθνικής ρυθμίσεως.

31 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, διαπιστώνεται ότι το αιτούν δικαστήριο εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 94, στοιχείο γ′, του Κανονισμού Διαδικασίας.

32 Κατά συνέπεια, το υποβληθέν ερώτημα πρέπει να κριθεί παραδεκτό.

Επί της ουσίας

33 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, εναπόκειται στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας με τα εθνικά δικαστήρια την οποία προβλέπει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, να δώσει στο αιτούν δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί και, υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (απόφαση της 3ης Μαρτίου 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

34 Υπενθυμίζεται, περαιτέρω, ότι κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου το γεγονός ότι το αιτούν δικαστήριο διατύπωσε προδικαστικό ερώτημα μνημονεύοντας ορισμένες μόνο διατάξεις του δικαίου της Ένωσης δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να παράσχει όλα τα στοιχεία ερμηνείας που θα μπορούσαν να είναι χρήσιμα για την επίλυση της υποθέσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, είτε μνημονεύονται τα στοιχεία αυτά στα προδικαστικά ερωτήματα είτε όχι. Συναφώς, στο Δικαστήριο εναπόκειται να συναγάγει, από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το εθνικό δικαστήριο, και ιδίως από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του

δικαίου της Ένωσης που χρήζουν ερμηνείας, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς (απόφαση της 7ης Μαρτίου 2017, X και X, C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

35 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 28 και 29 της παρούσας αποφάσεως, εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία προβλέπει την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση καταβολής αμοιβής υπολειπόμενης των νομίμων ορίων σε αποσπασμένους εργαζομένους και ορίζει τον χρόνο παραγραφής που ισχύει για την παράβαση αυτή, καθορίζει τις κυρώσεις σε περίπτωση μη τηρήσεως της υποχρεώσεως σχετικά με τα κατώτατα όρια μισθού την οποία προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ′, της οδηγίας 96/71 και, επομένως, συνιστά εφαρμογή του άρθρου 5 της εν λόγω οδηγίας.

36 Εξάλλου, το άρθρο 41 του Χάρτη, στο οποίο παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο, ουδεμία επιρροή ασκεί, καθόσον δεν μπορεί να διαφωτίσει το δικαστήριο αυτό στο πλαίσιο της κύριας δίκης. Πράγματι, από το γράμμα της διατάξεως αυτής προκύπτει σαφώς ότι αυτή δεν απευθύνεται στα κράτη μέλη, αλλά μόνον στα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης (απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2020, Minister van Buitenlandse Zaken, C-225/19 και C-226/19, EU:C:2020:951, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

37 Εντούτοις, υπενθυμίζεται επίσης ότι το δικαίωμα χρηστής διοικήσεως, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 41 του Χάρτη, απηχεί μια γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, η οποία ισχύει ως προς τα κράτη μέλη όταν εφαρμόζουν το δίκαιο αυτό (πρβλ. απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2020, Minister van Buitenlandse Zaken, C-225/19 και C-226/19, EU:C:2020:951, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επομένως, το Δικαστήριο μπορεί να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα υπό το πρίσμα αυτής της γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης.

38 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 5 της οδηγίας 96/71, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη και υπό το πρίσμα της γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης περί χρηστής διοικήσεως, αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει πενταετή χρόνο παραγραφής για παραβάσεις υποχρεώσεων σχετικών με την αμοιβή των αποσπασμένων εργαζομένων.

39 Όπως προκύπτει από το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, ο νομοθέτης της Ένωσης ανέθεσε στα κράτη μέλη τη μέριμνα να καθορίζουν τις κατάλληλες κυρώσεις προκειμένου να διασφαλίσουν, μεταξύ άλλων, την εκπλήρωση της υποχρεώσεως σχετικά με τα κατώτατα όρια αμοιβής την οποία προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ′, της εν λόγω οδηγίας.

40 Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι η ίδια οδηγία δεν θεσπίζει κανόνες παραγραφής όσον αφορά την επιβολή κυρώσεων από τις εθνικές αρχές σε περίπτωση μη τηρήσεως της οδηγίας 96/71, ιδίως του άρθρου της 3.

41 Ελλείψει σχετικής ρυθμίσεως της Ένωσης, τέτοιες επιμέρους ρυθμίσεις εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών, δυνάμει της αρχής της διαδικαστικής αυτονομίας τους. Εντούτοις, οι κανόνες αυτοί δεν μπορούν να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις εσωτερικής φύσεως (αρχή της ισοδυναμίας) ούτε να διαμορφώνονται κατά τρόπο που να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 2020, Caixabank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19

και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψη 83 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 21ης Ιανουαρίου 2021, Whiteland Import Export, C-308/19, EU:C:2021:47, σκέψεις 45 και 46, και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

42 Επίσης, τα κράτη μέλη, όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης, είναι υποχρεωμένα να εξασφαλίζουν την τήρηση του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής που προβλέπεται στο άρθρο 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη, το οποίο επαναδιατυπώνει την αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας [πρβλ. απόφαση της 15ης Απριλίου 2021, État belge (Στοιχεία μεταγενέστερα της απόφασης μεταφοράς), C-194/19, EU:C:2021:270, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

43 Για τους σκοπούς της εξετάσεως αυτής, υπενθυμίζεται, κατά πρώτον, ότι η τήρηση της αρχής της ισοδυναμίας προϋποθέτει ότι ο επίμαχος κανόνας εφαρμόζεται αδιακρίτως τόσο στις διαδικασίες που στηρίζονται σε παραβίαση του δικαίου της Ένωσης όσο και σε εκείνες που στηρίζονται σε μη τήρηση του εσωτερικού δικαίου και έχουν παρεμφερές αντικείμενο και παρεμφερή αιτία [πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2020, Land Sachsen-Anhalt (Αποδοχές δημοσίων υπαλλήλων και δικαστών), C-773/18 έως C-775/18, EU:C:2020:125, σκέψη 67 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

44 Συναφώς, επισημαίνεται ότι ουδόλως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ότι ο χρόνος παραγραφής τον οποίον προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση αντιβαίνει στην αρχή της ισοδυναμίας. Εντούτοις, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει κάθε ενδεχόμενη παραβίαση της εν λόγω αρχής.

45 Όσον αφορά, κατά δεύτερον, την αρχή της αποτελεσματικότητας, υπογραμμίζεται ότι τα κράτη μέλη έχουν την ευθύνη να εξασφαλίζουν, σε κάθε περίπτωση, αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων που απονέμονται από το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, να διασφαλίζουν την τήρηση, αφενός, της αρχής κατά την οποία οι αποδέκτες αποφάσεων οι οποίες θίγουν αισθητά τα συμφέροντά τους πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να γνωστοποιήσουν λυσιτελώς την άποψή τους ως προς τα στοιχεία επί των οποίων η διοίκηση προτίθεται να στηρίξει την απόφασή της και, αφετέρου, τον σεβασμό του δικαιώματος κάθε προσώπου να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, The Trustees of the BT Pension Scheme, C-628/15, EU:C:2017:687, σκέψη 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 9ης Νοεμβρίου 2017, Ispas, C-298/16, EU:C:2017:843, σκέψη 31).

46 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι η αρχή της ισότητας των όπλων, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της κατοχυρούμενης στο εν λόγω άρθρο του Χάρτη αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων που οι ιδιώτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης, καθόσον αποτελεί επακόλουθο, όπως μεταξύ άλλων η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, της ίδιας της έννοιας της δίκαιης δίκης, συνεπάγεται την υποχρέωση να παρέχεται σε καθέναν από τους διαδίκους η εύλογη δυνατότητα να εκθέσει την άποψή του, συμπεριλαμβανομένων των αποδεικτικών του στοιχείων, υπό συνθήκες που δεν τον περιάγουν σε σαφώς μειονεκτική θέση έναντι του αντιδίκου (πρβλ. απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 2019, Glencore Agriculture Hungary, C-189/18, EU:C:2019:861, σκέψη 61 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

47 Όσον αφορά εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως, κανονιστική ρύθμιση η οποία προβλέπει την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση της καταβολής στους αποσπασμένους εργαζομένους αμοιβής

υπολειπόμενης των κατώτατων ορίων και πενταετή παραγραφή για μια τέτοια παράβαση αποσκοπεί στη διασφάλιση της τηρήσεως της υποχρεώσεως σχετικά με τα κατώτατα όρια μισθού την οποία προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής.

48 Πάντως, ο διασυνοριακός χαρακτήρας της αποσπάσεως εργαζομένων και της ασκήσεως διώξεων για παράβαση όπως η προαναφερθείσα ενδέχεται να καταστήσουν σχετικά περίπλοκο το έργο των αρμόδιων εθνικών αρχών και να δικαιολογείται τοιουτοτρόπως ο καθορισμός αρκούντως μακρού χρόνου παραγραφής ούτως ώστε να παρασχεθεί στις αρμόδιες εθνικές αρχές η δυνατότητα διώξεως και επιβολής κυρώσεων για μια τέτοια παράβαση.

49 Επιπλέον, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας που προσδίδει η οδηγία 96/71 στην υποχρέωση σχετικά με τα κατώτατα όρια μισθού, είναι εύλογο να αναμένεται από τους παρέχοντες υπηρεσίες που αποσπούν εργαζομένους στο έδαφος κράτους μέλους να διατηρούν επί πολλά έτη έγγραφα που αποδεικνύουν την καταβολή μισθών στους εργαζομένους αυτούς.

50 Συναφώς, επισημαίνεται εξάλλου ότι το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2014/67 επιτρέπει ρητώς στα κράτη μέλη να επιβάλλουν στους παρέχοντες υπηρεσίες οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος μέλος την υποχρέωση να αποστέλλουν ορισμένα έγγραφα, μεταξύ των οποίων τα αποδεικτικά της καταβολής μισθών έγγραφα, μετά την πάροδο της περιόδου αποσπάσεως, κατόπιν αιτήσεως των αρμοδίων αρχών, εντός εύλογης προθεσμίας.

51 Λαμβανομένων πάντως υπόψη των εκτιμήσεων που εκτέθηκαν στις δύο προηγούμενες σκέψεις της παρούσας αποφάσεως, παρίσταται εύλογο, εφόσον προβλέπεται προθεσμία παραγραφής όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, να έχουν οι παρέχοντες υπηρεσίες οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη την υποχρέωση να διατηρούν και να αποστέλλουν τα αποδεικτικά της καταβολής μισθών έγγραφα για πέντε έτη.

52 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο καθορισμός πενταετούς παραγραφής για παράβαση σχετική με την καταβολή στους αποσπασμένους εργαζομένους αμοιβής υπολειπόμενης των κατώτατων ορίων δεν είναι ικανός να εκθέσει έναν επιμελή επιχειρηματία στον κίνδυνο να μην είναι σε θέση να καταστήσει λυσιτελώς γνωστή την άποψή του ως προς τα στοιχεία επί των οποίων η διοίκηση σκοπεύει να στηρίξει την απόφασή της περί επιβολής κυρώσεων για τη διάπραξη τοιαύτης παραβάσεως ούτε στον κίνδυνο να μην είναι σε θέση να εκθέσει την άποψή του, περιλαμβανομένων των αποδεικτικών στοιχείων του, ενώπιον δικαστηρίου.

53 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι στο υποβληθέν ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 5 της οδηγίας 96/71, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη και υπό το πρίσμα της γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης περί χρηστής διοικήσεως, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει πενταετή παραγραφή για παραβάσεις υποχρεώσεων σχετικών με την αμοιβή των αποσπασμένων εργαζομένων.

Επί των δικαστικών εξόδων

54 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 5 της οδηγίας 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υπό το πρίσμα της γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης περί χρηστής διοικήσεως, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει πενταετή παραγραφή για παραβάσεις υποχρεώσεων σχετικών με την αμοιβή των αποσπασμένων εργαζομένων.

(υπογραφές)